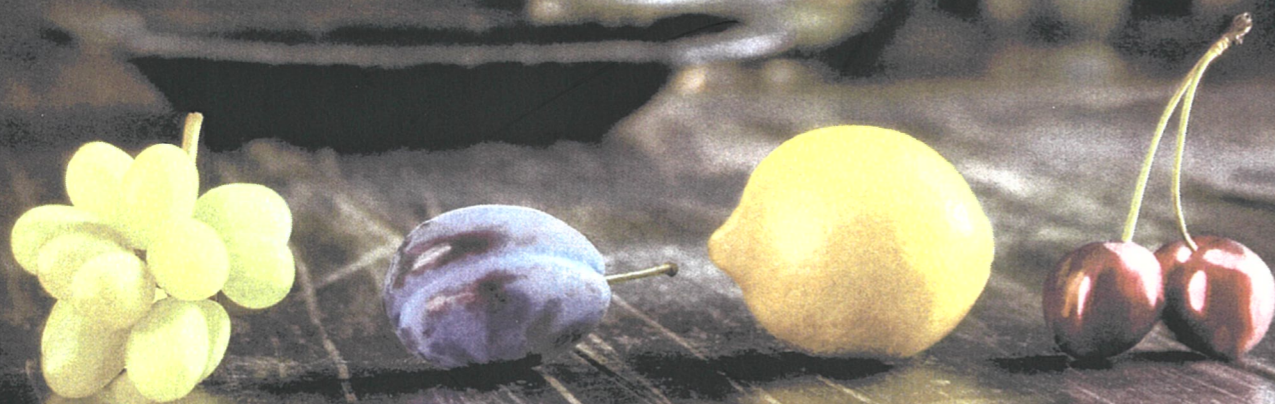

FINLAND DELAR
GENERÖST UT FRUKTERNA
AV SPEL.

Är det något som Finland är bra på så är det att skapa spelglädje för en liten slant. Det känns bra också när man förlorar. RAY delar ut vinsterna från spel till medborgarorganisationer. De hjälper oss finländare i sin tur att ta bättre hand om oss själva och varandra.

Suomen Kuurosokeat ry. - Föreningen Finlands Dövblinda r.f. kommer under detta år att få 2 496 000 euro i understöd till sitt viktiga arbete.

1 • 2008

KÄNSELSPRÖTET

Föreningen Finlands Dövblinda rf

Riitta Lahtinen blev vår egen doktor

Styrelsen 2008

Rehabiliteringskurser ger väggkost för livet

Innehåll

Ledaren: Många olika sätt att påverka för att förbättra de dövblindas livskvalitet

Riitta Lahtinen blev vår egen doktor Beröringskommunikationen fick en grammatik

Rehabiliteringskurser ger vägkost för livet

Uppgifter om rehabiliteringskurserna Minnen från Uleåborgsklubbens historia

Känselförteckningen utkommer år 2008 enligt följande tidtabell:

Nr 1. Mars, vecka 10

Nr 2. Maj, vecka 20

Nr 3-4. Juli, vecka 28

Nr 5. Oktober, vecka 41

Nr 6. December, vecka 52

Riitta Lahtinen: "Haptiser och hapter – en fallstudie i hur beröringsbaserad kommunikation utvecklades hos en dövblind person"

På bilden på tidningens omslag skottar Toimi Toimela snö på gården hemma i Seipäjärvi i Sodankylä. Längs med uppfarten finns det uppspända band som hjälper Toimi att röra sig på egen hand på gården. Bild: Tuija Wetterstrand.

KÄNSELSPRÖTET 34. årgången, ISBN 0358-2280, **Utgivare:** Föreningen Finlands Dövblinda rf
Redaktören: Chefredaktör Tuija Wetterstrand, tel. (09) 54953521, texttel. (09) 54953526, fax. (09) 5495 3517, e-post: tiedotus@kuurosokeat.fi. **Redaktionsråd:** Anu Mikkola (ordförande), Carita Halme, Esko Jäntti, Kauko Kokkonen, Merja Vähämaa, Raili Karisaari (sekr), Tuija Wetterstrand (chefredaktör). **Tidningen utkommer** 5 gånger om året med storskrift.
Översättning från finska: Maria Punnonen / Mingela, Pekkulantie 26, 59210 Melkonieemi, tel. 040 5831080. **Abonemang och adressändring:** Föreningen Finlands Dövblinda rf, PB 40, 00030 Iiris Tel. (09)5495 350, texttel. (09)5495 3526, fax (09) 5495 3517, e-post: kuurosokeat@kuurosokeat.fi. Redaktionen förbehåller sig rätten att använda tidningens artiklar också på föreningens webbsidor **Internet:** <http://www.kuurosokeat.fi>

Många olika sätt att påverka för att förbättra de dövblindas livskvalitet

Varje människa har rätt att kunna påverka samhällsfrågor, att bestämma om sina egna angelägenheter och att bli hörd. Det innevarande året är ett år för påverkan. Inom statsförvaltningen håller man på med en reform av socialskyddet som då den blir färdig år 2017 kommer att innebära den största helhetsreformen inom lagstiftningen i vår historia. För att förbättra arbetsmarknadens funktionalitet kommer man i samband med socialskyddsreformen att detaljgranska en reform av beskattningen, grundskyddet samt utkomstskyddet för arbetslösa.

I samband med reformen av socialskyddet utreder man också beskattningen av och kundavgifterna för sociala förmåner.

Enligt de senaste uppgifterna förs tolktjänsten över på FPA:s ansvarsområde år 2010. Man håller på att bygga upp ett system med en personlig assistent. Föreningen har från allra första början varit med om att påverka i dessa frågor så att de dövblindas synpunkter och behov tas i beaktande.

Den första februari var en historisk dag. Kommunikationschef Riitta Lahtinen

disputerade på sin namnsdag för doktorsgraden i pedagogik med ämnet "Haptiser och hapter". Riitta har skapat nya begrepp och betydelser för kommunikativ beröring.

Ungefär 250 intresserade närvarade vid disputationen. Salen var bräddfull och en del av åhörarna fick lov att stå under hela den 2 ½ timme långa disputationsakten. Tårtan tog slut innan alla fått sin bit.

Även i ett världsomspännande perspektiv är det fråga om en unik forskning. Pressen och annan media har varit mycket intresserade av saken. Dövblindheten har fått ny synlighet ur en annorlunda synvinkel. Jag hoppas att det arbete som bedrivs för att påverka lagstiftningsarbetet och framförallt att resultaten av pedagogie doktor Riitta Lahtinens förtjänstfulla verk skall börja märkas i en allt större omfattning i de dövblindas liv.

Beröring fungerar överallt, så sade Riitta vid disputationen. Och så är det ju. Tack Riitta.

Ett framgångsrikt år tillönskas Er alla!

Kai Leinonen, verksamhetsledare ■

Riitta Lahtinen blev vår egen doktor

Riitta Lahtinen till vänster, och opponent Pirkko Routasalo till höger.
Bild: Kalle Kiviniemi.

Ari Suutarla

På Riittas namnsdag, fredagen den första februari, framlade pedagogie licentiat, Föreningen Finlands Dövb-linda Rf:s kommunikationschef Riitta Lahtinen sin avhandling för granskning vid psykologiska institutionens utrymmen i Kronohagen i Helsingfors. Opponent var professor Pirkko Routasalo och kustos professor Jarkko

Hautamäki. Avhandlingens namn var "Haptiisit ja hapteemit - tapaustutkimus kuurosokean henkilön kosketukseen perustuvan kommunikaation kehityksestä". ("Haptiser och hapterer – en fallstudie i hur beröringsbaserad kommunikation utvecklades hos en dövblind person".)

Riitta Lahtinen är den första i Finland som har disputerat för doktorsgraden på dövblindhetsområdet. "Haptiser och hapterer" är olika former som beröringen tar, och informationsförmedling och överföring genom olika slag av beröring. Detta pionjärarbete kan jämföras med den vetenskapliga forskningen om teckenspråk i början av 1960-talet.

Lahtinen baserar sitt arbete på en humanistisk människobild. Ett tecken på det ansåg opponenten vara t.ex. att Lahtinen alltid talar om en dövblind person, inte bara om en dövblind.

Många främmande ord

När man följde med diskussionen måste man lära sig vad nya ord betyder. T.ex. ett haptis är ett slags beröring och ett hapterer är en del av ett haptis. Det övergripande begreppet för detta beröringsbaserade kommunikationssystem är socialhaptisk kommunikation.

Riitta Lahtinen berättar att hon har forskat i detta ämne i fjorton år, alltså en tredjedel av sitt liv. Material för hur man kommunicerar med en hörselsynskadad person har hon fått genom sin livskamrat, en dövblind person. Opponenten ansåg att den del av materialet som vilade på detta subjektiva, på egen erfarenhet base-

rade, grepp var en del av arbetets styrka, men också dess svaghet.

Ett ledigt uppträdande

Opponenten är forskare inom vårdvetenskap. Hon försökte pressa Lahtinen genom att använda vårdvetenskapliga termer. Disputanden gick dock inte i fällan.

Då den första spänningen lagt sig var Riitta Lahtinens framträdande verkligen sympatiskt och ledigt. På opponentens frågor svarade Lahtinen klart och ingående och behärskade helt tydligt sitt ämne.

Ett nytt system

Routasalo frågade om Lahtinen och hennes partners system är ett nytt, förädlat kommunikationssystem som går längre än det taktila systemet, och om det kan ha en universell framtid.

Lahtinen förklarade att flera av de tecken som görs på kroppen har anpassats från det teckenspråk som de döva använder, och som är olika i alla länder. En liten del av tecknen är sådana att man kan förstå dem oberoende av språk. Också kultur bakgrunden inverkar på hur beröringen tolkas. Tecken som görs på kroppen har alltid använts i hemförhållanden för att stöda kommunikationen. Men nu har sådana tecken, sociala

snabbesked och andra, för första gången studerats systematiskt.

Det var intressant att höra att känslens mottaglighet ökade hos de personer som undersöktes an eftersom forskningen framskred. Beröringen blev mindre, medan innebörden i det budskap som beröringen förmedlade däremot blev mera omfattande.

Ofta hör man sägas att hos dem som har ett sinneshandikapp blir de andra sinnen känsligare. Riitta Lahtinen anser att det håller streck, men den ökade känsligheten är ett resultat av träning, den kommer inte automatiskt.

Beröring fungerar

Salen var helt fullsatt av åhörare. Föreningen Finlands Dövblindas verksamhetsledare Kai Leinonen räknade att vi var åtminstone 230 personer. Folk stod vid väggarna och satt på trapporna.

När Riitta Lahtinen till sist utnämndes till doktor ville applåderna aldrig ta slut. Det finska dövblindarbetet och dövblindforskningen hade nått ett landmärke som kommer att gå till historien.

Opponenten bad Lahtinen att sammanfatta forskningens resultat med en mening. På det svarade Riitta Lahtinen: "Beröring fungerar överallt!" ■

Verksamhetsledare Kai Leinonen (till vänster) har någonting att säga till Russ Palmer, Riitta Lahtinens livskamrat. Bild: Kalle Kiviniemi.

Beröringskommunikationen fick en grammatik

Riitta Lahtinens doktorsavhandling som granskades vid Helsingfors universitet handlar om hur kommunikationen utvecklas hos en dövblind person. Det är den första forskningen på doktorsavhandlingsnivå i världen om ämnet.

Socialhaptisk kommunikation

Socialhaptisk kommunikation bygger på beröring. Riitta Lahtinen visar i sin forskning att detta är en fungerande metod att, då det inte finns tillräckligt med tid för beskrivning och tolkning, genom beröring dela med sig av sådan information om omgivningen som erhålls genom syn och hörsel.

Hapterer och haptiser

Beröringen kan delas upp i olika beståndsdelar. Dessa beröringens olika delar har Riitta Lahtinen i sin avhandling definierat som hapterer. Hapterer som rörelse, tyngd, riktning, rytm osv. utgör grammatiken för utbytet av meddelanden.

Ett annat grundbegrepp i forskningen är ett haptis. Haptiser tar sig uttryck i kommunikationen som ett återkopp-

lingssystem, sociala snabbesked, att rita på kroppen, kontakt med personer och omgivningen samt att vägleda med rörelser.

Att tillämpa forskningens resultat i praktiken

Riitta Lahtinen hoppas att många olika handikappgrupper skulle kunna dra nytta av hennes forskning, allt från utvecklingsstörda till synskadade, åldringar och de som arbetar med undervisning och social- och hälsovård som teckenspråkstolkare, dövblindtolkar, rehabiliterare och närvårdare för åldringar. Lahtinen är intresserad av hur metoden kan användas mellan familjemedlemmar, men också i svårt handikappade barns rehabilitering och vardag.

I sin forskning följde Lahtinen i fjorton års tid med en person vars hörsel och syn kontinuerligt försämrades. Den kommunikation och de metoder som utvecklades under den tiden antecknades för forskningen.

Källa: Helsingfors universitet, Kommunikationsavdelningen, tillkännagivande om avhandlingen 22.1.2008. ■

Styrelsen 2008

Föreningen Finland Dövblinda Rf:s styrelse 2008. Bakom från vänster står: Merja Vähämaa, Vesa Pikkuhookana (expertmedlem), Aatos Ahonen och Tuula Hartikainen. Framme sittande från vänster: Päivi El Gharb, Marjo Nurminen, ordförande Seppo Jurvanen och viceordförande Ulla Kungas. På bilden fattas styrelsens andra expertmedlem Kirsti Tero. Bild: Kalle Kiviniemi. ■

Hjärtliga gratulationer till Riitta Lahtinen för en ytterst betydelsefull och unik doktorsavhandling. Du har gjort ett storartat arbete med att forska i och utveckla de dövblindas kommunikation. Vi önskar Dig framgång och krafter även i Din fortsatta forskning. Föreningen Finlands Dövblinda Rf:s styrelse.

Rehabiliteringskurser ger vägbäst för livet

Raija och Riku Toimela med Toimi Toimela i mitten. Bild Tuija Wetterstrand.

Tuija Wetterstrand

Toimi Toimela är en 65 år gammal nästan totalt dövblind man. Han bor i Seipäjärvi by i Sodankylä tillsammans med sin äldre bror Riku och dennes fru Raija. Det råder en varm atmosfär i hemmet och allting pekar på att Toimi är en del av familjen och att man håller av honom. Hemmets hyllor dignar av pokaler som Riku Toimela har vunnit, han är nämligen en framgångsrik skidlöpare. Innan Toimi flyttade in hos sin brors familj för sju år sedan bodde han på tumanhand med sin mor ända till hennes död.

Raija och Riku Toimela berömmar kurserna vid rehabiliteringscentret i Jyväskylä. Resurscentret för Synhörsskadade erbjuder av FPA finansierade rehabiliteringskurser för gravt handikappade personer, tillgängliga för personer i alla åldrar som är synhörsskadade från födseln. Kurserna har varit 2-4 veckor långa. År 2001 deltog Toimi i sin första kurs i Jyväskylä. Den femte och senaste ägde rum i slutet av år 2006. Nu kan Toimi inte mera delta i kurserna, för sedan han fyllt 65 år hör han inte längre till

den åldersgrupp faller inom FPA:s ansvarsområde.

En grav hörselsynskada har försvårat upprätthållandet av Toimis kommunikationsförmåga. Efter det att han inte längre kunde använda hörapparat minskade Toimis egna aktiva talproduktion. "Efter det att Toimi var med på kurs har han börjat tala lite", berättar Riku.

På kurserna i Jyväskylä lärde sig Toimi Toimela också att använda den vita käppen. Nu går han omkring i den närliggande terrängen med hjälp av sin käpp och får på så sätt lagom

motion. Det finns band uppspända på gården därhemma, genom att treva sig fram längs med dem kan han röra sig på gården utan käpp.

Till avkoppling har Toimi en egen television i sitt rum. Han kan lyssna till programmen med hjälp av en induktions slinga. Nyligen fick han också en Daisy-apparat. Toimi håller minutiös ordning i rummet. Raija och Riku Toimela betonar att Toimi gör allting noggrant och omsorgsfullt. "Han håller också alltid tiden enligt sin egen tidtabell. Klockan tio rör han sig alltid ute i friska luften. På vintern skottar Toimi då uppfarten." ■

Uppgifter om rehabiliteringskurserna

Resurscentret för Synhørselskade erbjuder av FPA finansierade rehabiliteringskurser för gravt handikappade personer, tillgängliga för personer i alla åldrar som är synhørselskade från födseln, samt för dövblindfödda barn och unga. Kurser för små barn och skolelever räcker från några dagar upp till en vecka. De som deltar i längre kurser är vanligen flerhandikappade. Rehabiliteringen är individuell och betoningen

ligger vid dagliga sysslor och saker som kunden möter i sitt dagliga liv.

Det som är centralt för rehabiliteringen är att stöda interaktionen och nyttjandet av sinnen. För att stöda observation och uppföljning används videofilmning. Rehabiliteringens kontinuitet tryggas genom att man erbjuder information till klientens familj och närstående nätverk i form av videoupptagningar, bilddagböcker och

feedback från kursen. Personalen vid Resurscentret gör också hembesök på klientens hemort och förmedlar på det sättet information och kunskande rakt in i klientens vardagsmiljö. Information om rehabiliteringskurserna får man på FPA:s sidor under

rubriken "Rehabilitering" och där trycker man på länken www.fpa.fi/sokrehabkurs och kommer in på sidan Rehabilitering/Sökning där man hittar kurserna under Sjukdom och väljer Dövblindhet ur rullgardinsmenyn. ■

Övergången till Daisy har varit snabb

Tuija Wetterstrand

På Daisy-seminariet som ordnades före jul i auditoriet på Iiris gavs information om dagens situation och om framtiden gällande Daisy-publikationer.

Celia – Biblioteket för Synskadade har i snabb takt övergått till Daisy-publikationer. Daisy-spelare började delas ut till bibliotekets flitigaste kunder för tre år sedan. Utlåningen av C-kassetter fortsatte vid sidan av Daisy-talböckerna i två års tid, men från och med början av detta år är det onödigt att fråga efter kassetter att låna – alla talböcker är nu Daisy. Bibliotekets nya kunder utlovas få en Daisy-spelare snabbt. Den analogiska samlingen av talböcker håller fort-

farande på att digitaliseras, arbetet fortsätter ännu ett par år.

Distributionen av böcker i Daisy-format har möjliggjort en snabb leverans av böckerna till kunderna samt nya tjänster som t.ex. bokklubbar. "Favoritförfattaren" är en ny tjänst för i år. När kunden meddelar författarens namn, språk och ämnesområde får han låna nya böcker av denna författare så fort böckerna blir färdiga. I och med Daisy-böckerna har utlåningen av talböcker stigit explosionsartat. Då det år 2005 lånades sammanlagt 328 793 böcker, varav Daisy-böcker 1,4 %, så var antalet lån av talböcker år 2007 redan 680 000, varav Daisy-böcker 90,8 %.

Följande steg då det gäller talböcker är att gå från cd-skivor till distribution över nätet, så att kunden får boken i sin egen dator antingen som direktuppspelning eller genom att ladda ner den. På så sätt slipper man cd-böcker som skall skickas per post.

I Finland finns det ungefär 9 000 användare av Daisy-spelare. Den typiska användaren är en 82-årig, synsvag person. Förutom böcker lyssnar man mycket på tidningar, och deras digitaliseringsprocess är inte riktigt lika långt hunnen som Celia-bibliotekets böcker. I fortsättningen kommer digitaliseringen av tidningarna att underlättas av att dagstidningar och tidskrifter produceras med hjälp av en talsyntetisator. Föreningen Finland Rf:s verksamhetskalender 2008 producerades med denna teknik. ■

OBS! Digital-tv i Finland

Televisionssändningarna i Finland blev helt digitala den 1 september 2007. Hushåll som är anslutna till kabel-tv-nätet kunde se på analoga tv-kanaler fram till slutet av februari 2008. ■

Minnen från Uleåborgsklubbens historia

*Hilkka Kälkäinen
och Pekka Juusola*

Klubben i Uleåborg firade sitt 20-årsjubileum den 17:nde mars 2007. Artikeln är ett sammandrag av de festtal som hölls av distriktssekreterare Hilkka Kälkäinen och klubbens tidigare ordförande Pekka Juusola.

Hilkka Kälkäinen minns:

Jag började jobba för Föreningen Finlands Dövblinda Rf i februari 1984. Tidigare hade jag jobbat med specialdiakoni vid Uleåborgs finska evangelisk-lutherska kyrka. De flesta kunderna i Uleåborg var bekanta för mig.

Utöver mig fanns det på den tiden inte så många anställda som kunde teckenspråk i Uleåborg. Officiella tolkar fanns inte. De lokala dövarbetarna fungerade ofta som tolkar vid läkarmottagningar. Ibland råkade jag själv också ut för att fungera som tolk vid läkarbesök. Jag kommer levande ihåg ett besök då en inflytelserik läkare, numera professor, föreslog att det borde

grundas en egen klubb för de dövblinda i Uleåborg. Han motiverade sitt förslag med att i sin egen klubb skulle de dövblinda få sociala kontakter. Nuförtiden skulle man tala om kamratstöd.

Vi talade en god stund om behovet av en klubb och om dess möjligheter att fungera. Vi verkade bara inte kunna nå ett samförstånd om saken, vi höjde visst också rösterna. Till slut sade läkaren lite ilsket att kan du nu inte förstå den här saken, jag är ju faktiskt psykiater. Jag behärskade mig och sade att visst förstår jag, jag är ju diakonissa. Och därmed var diskussionen avslutad.

Efteråt tänkte jag att milde tid att läkare kan vara tanklösa. Inte kan ju en klubb för dövblinda på något sätt fungera. Det här är ju ett individuellt arbete, tänkte jag!

Nu har de dövblindas klubb i Uleåborg fungerat redan i tjugo år.

Ja... vad var de nu den där psykiatern och professorn sade för lite över tjugo år sedan?

Pekka Juusola minns:

De dövblindas klubb i Uleåborg grundades år 1986. Distriktssekreterare Hilikka Yli-Penttilä - numera Hilikka Kälkäinen – sammankallade dövblinda från Uleåborg och dess omgivningar. Vid samma tid grundades också många andra klubbar för dövblinda på olika håll i landet. De dövblinda hade ett tydligt behov av att samlas. För många dövblinda var det nästan omöjligt att vara med i samma verksamhet som synskadade, döva eller hörselsvaga, eftersom kommunikationen där sker i så snabbt tempo, belysningen är dålig eller tillställningarna för bullersamma.

Klubbens två första år skötte Hilikka i stort sett ledarskapet. Då klubben hade varit verksam i ett par år valdes Pekka Juusola till klubbens ledare och till kassör valdes Suoma Isometsä.

Klubbens finanser blev lite bättre när Finlands Dövblinda började bevilja klubben medel att disponera enligt eget förgottfinnande. Pengarna gjorde det möjligt att besöka andra klubbar för dövblinda och att inbjuda dem på svarsvisit. Av besöken kan nämnas t.ex. de dövblinda i Umeå och vår utfärd till aktivitetscentret för de

dövblinda i Tromsö. Två gånger har vi rest till Nordnorge. Vi har haft intensivt samarbete med Fjällklubben (Tunturikerho) och den ambulerande klubben för dövblinda i Lappland. En gång reste vi tillsammans i en stor buss som var full av dövblinda, tolkar och ledsagare. Det var verkligen en resa som gjorde skäl för namnet, med genuint god stämning.

Vid den Uleåborgska klubbens möten är det vanligen 7-15 dövblinda närvarande. År 2006 slöt sig de dövblindas klubb i Haapajärvi till klubben i Uleåborg och därför har antalet deltagare i klubben ibland varierat kraftigt. I detta sammanhang är det skäl att nämna två dövblinda deltagare speciellt: Elsi Kauppinen från Pattijoki i Brahestad och Pekka Jaakola från Ylivieska. Det långa avståndet och en svår grad av dövblindhet har inte avskräckt dem, tvärtom har det varit självklart för dem att vara med i klubben under hela dess historia.

År 2005 fick vi en ny medarbetare till Uleåborgs Dövblindas klubb när Leila Rytimaa tog över ansvaret. Hon bakar också själv de smakliga och varma småbullarna till våra klubbmöten.

Den Uleåborgska klubben ber att få framföra sitt tack till Hilikka Kälkäinen, du har varit med i så många arrangemang! Vi skickar också iväg tack till

Tolkcentralen och alla tolkar! Tack förtjänar också såväl OYS (Uleåborgs universitetssjukhus), Uleåborgs socialförvaltning som Uleåborgs församlingar för samarbetet! Med Uleåborgs församlingar har vi ända från början haft ett tätt samarbete. ■

Till artikeln hör fem fotografier, som visar hur Uleåborgs stads tolk Ulla-Maija Aaltomaa å stadens vägnar överräcker en ros till varje klubbmedlem. På bilderna syns en del av dem som fick blommor.

Pekka Juusola och klubbens ledare Leila Rytimaa

Anna-Liisa Lehtomäki

Raili Avila

Olavi Eira

Elsi Kauppinen